

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка

Факультет педагогіки, психології та мистецтв _____
Кафедра психології та соціальної роботи _____

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувач кафедри Галушко Л.Я.

«19» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В.П. 09 Психологія здібностей та обдарованості

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Освітня програма: Психологія (практична психологія)

Форма навчання: денна

2024 – 2025 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості»

розроблена на основі освітньо-професійної програми Психологія (практична психологія),

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) освітнього ступеня за спеціальністю 053 Психологія.

Строк навчання: 3 роки 10 місяців.

Розробник: старший викладач кафедри психології та соціальної роботи Калашникова Л.В.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол від «19» серпня 2024 року № 1

В.о. завідувач кафедри

психології та соціальної роботи _____
(підпис)

Галушко Л.Я.
(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості» для студентів спеціальності 053 Психологія за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2024. – 29 с.

Калашникова Л.В., 2024 рік
© ЦДУ імені В. Винниченка,
2024 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів для денної-форми навчання – 5.	Галузь знань <i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>	За вибором (сертифікована програма)	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: Програма психологічного супроводу обдарованої дитини	Спеціальність: <i>053 Психологія</i>	Рік підготовки	
		3-й	
Загальна кількість годин для денної форми навчання – <i>150 год</i>		Семестр	
		6-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <i>4 год</i>	Освітня програма: <i>Психологія (практична психологія)</i>	30 год	
		Поточний контроль	
		Практичні /семінарські	
		20 год	
	Рівень вищої освіти: <i>перший бакалаврський</i>	Самостійна робота	
		100 год	
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю:	
		Залік	

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості»

полягає у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців, що передбачає не тільки поглиблення та узагальнення знань про здібних та обдарованих дітей, розвиток практичних умінь використовувати засвоєнні знання на практиці, а також формування професійно важливих умінь щодо організації психологічного супроводу різних категорій обдарованих дітей.

Завдання навчальної дисципліни:

- ознайомити майбутніх фахівців з категоріально-понятійним апаратом, історією становлення та основною проблематикою навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості»;
- збагатити уявлення студентів про сутність наукових феноменів «здібності» й «обдарованість»;
- реалізувати системний підхід до висвітлення проблематики дослідження структури, моделей розвитку, класифікації здібних і обдарованих дітей, особливостей їх психічної, емоційно-вольової та особистісної сфер та труднощів, з якими зустрічаються обдаровані;
- навчити практично застосовувати знання психологічних закономірностей розвитку обдарованих дітей в умовах реалізації професійних обов'язків;
- розвивати вміння складати програму психологічного супроводу різних категорій обдарованих дітей;
- сприяти особистісному розвитку та самовдосконаленню майбутніх фахівців.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані наступні ***компетентності:***

загальні	фахові
<p>ЗК 1. Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.</p> <p>ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога.</p> <p>ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p>	<p>СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.</p> <p>СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.</p> <p>СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.</p> <p>СК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.</p> <p>СК 8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).</p> <p>СК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.</p> <p>СК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p>СК 12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p>

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть:

- ПР 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх вирішення.
- ПР 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для вирішення професійних завдань.

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень.

ПР 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники. Проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР 8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефхівців.

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

ПР 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо.

ПР 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Психологія здібностей.

Тема 1. Історія досліджень та розвиток проблематики психології здібностей.

Історія становлення експериментальної психології. Ф. Гальтон як засновник експериментальної психології здібностей. Розвиток здібностей та їх детермінанти. Методи вимірювання здібностей. Близнюковий метод у психогенетичних дослідженнях. Тести сенсорного розрізнення. Вплив мікро-, мезо- та макросоціуму на розвиток здібностей особистості.

Основні підходи до дослідження здібностей у західній та вітчизняній психології. Факторні моделі інтелекту. Монометричний підхід до дослідження загальних інтелектуальних здібностей. Когнітивні моделі інтелекту та їх

характеристика. Теорія когнітивного розвитку особистості. Сучасні наукові тенденції у контексті дослідження здібностей .

Тема 2. Теоретичні засади дослідження здібностей в психології.

Розуміння сутності поняття «здібності» з огляду різних наукових шкіл. Структура здібностей. Фактори розвитку здібностей. Теорія спадковості. Теорія набутих здібностей.

Сучасний погляд на єдність біологічного та соціального факторів розвитку здібностей. Активність особистості як фактор розвитку здібностей. Рівні розвитку здібностей. Види здібностей. Кількісна та якісна характеристика здібностей.

Тема 3. Загальні інтелектуальні здібності як наукова проблема.

Інтелект в структурі психіки. Фактори розвитку загальних інтелектуальних здібностей. Моделі впливу середовища на розвиток інтелекту дитини. Типи кореляції генотипу та середовища. Основні детермінанти інтелектуального розвитку дитини.

Типи інтелектуальних здібностей. Конвергентні здібності та їх характеристика: поняття; основні показники; рівневі, комбінаторні та процесуальні властивості інтелекту. Дивергентні здібності (креативність): поняття та ознаки. Креативність у вузькому і широкому розумінні. Дивергентне мислення та його характеристика.

Научуваність у широкому та вузькому розумінні. Научуваність у контексті існування зон найближчого та актуального розвитку особистості. Критерії научуваності. Види научуваності.

Інтелектуальні стилі. Емпіричний стиль. Раціоналістичний стиль. Метафоричний стиль

Психофізіологія інтелекту. Асиметрія півкуль головного мозку.

Сучасний науковий підхід до розуміння сутності загальних здібностей.

Тема 4. Спеціальні здібності та їх характеристика.

Загальне розуміння загальних здібностей. Проблема дослідження спеціальних здібностей в психології. Потенційні та актуальні здібності. Репродуктивний та творчий рівні спеціальних здібностей. Основні показники спеціальних здібностей. Вплив біологічних та соціальних факторів на розвиток спеціальних здібностей. Співвідношення між загальними та спеціальними здібностями.

Види спеціальних здібностей. Математичні здібності: поняття та структура. Ч. Спірмен про лінгвістичні, зорово-просторові та формально-

знакові здібності. Спортивні здібності. Психомоторні здібності. Художньо-образотворчі здібності.

Розвиток спеціальних здібностей протягом життя. Здібності у чоловіків та жінок.

Педагогічні здібності та їх характеристика. Структура педагогічних здібностей. Рівні розвитку педагогічних здібностей.

Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика обдарованості та обдарованої особистості.

Тема 5. Історичний еккурс дослідження обдарованості в психології.

Основні етапи з історії вивчення обдарованості в зарубіжній та вітчизняній психології. Ототожнення обдарованості з високим інтелектом. Становлення експериментального підходу до вивчення обдарованості. Внесок А. Біне, Т. Сімона, Л. Термена, В. Штерна в дослідження обдарованості. Тести як діагностичний інструментарій вивчення обдарованості. Обдарованість та здібності. Психофізіологія індивідуальних відмінностей творчого розвитку особистості.

Сучасний погляд на феномен обдарованості. Обдарованість та креативність. Статистично-математичні методи в дослідженні обдарованості. Цілеспрямований розвиток обдарованості. Методи розвитку творчого потенціалу особистості.

Тема 6. Сучасний погляд на обдарованість як науковий феномен.

Поняття обдарованості у вітчизняній та зарубіжній психології.

Погляди вітчизняних та західних вчених на структуру обдарованості. Теоретична модель творчої обдарованості сучасного американського психолога Дж. Рензуллі. Дж. Гілфорд про конвергентне та дивергентне мислення.

Психологічна структура обдарованості. Домінуюча роль пізнавальної мотивації у обдарованих дітей. Структура творчого потенціалу особистості. Оригінальність як компонент обдарованості. Глибина прогнозування як необхідний компонент загальної обдарованості.

Види обдарованості. Психологічна характеристика загальної розумової обдарованості. Інтелектуальний та академічний тип обдарованості. Спеціальна обдарованість. Творча обдарованість. Спонтанна та реактивна обдарованість. Моделі розвитку обдарованості та їх характеристика.

Тема 7. Психологічна характеристика обдарованих учнів.

Своєрідність інтелектуальної сфери обдарованих особистостей. Пізнавальна активність та допитливість як суттєва ознака обдарованих дітей. Особливості розвитку пізнавальних психічних процесів у обдарованих учнів. Дискусія науковців про центральну психічну функцію обдарованих дітей. Творчий потенціал. Підвищена мовленнєва активність обдарованих.

Особливості обдарованих дітей в психосоціальному аспекті розвитку. Розвинене почуття справедливості. Особливості системи особистісних цінностей у обдарованих. Розвинене почуття гумору. Особливості емоційної сфери обдарованих. Екстрасенсорне сприймання. Егоцентризм одарованих дітей як проекція власного сприймання та емоційних реакцій на явище, яке вивчається. Особливості спілкування обдарованих особистостей з однолітками, вчителями та батьками.

Своєрідність особистісної сфери обдарованих дітей. Інтелектуальна незалежність та мінімальний вплив стереотипів і авторитетів на обдарованих дітей. Впевненість у собі. Наполегливість та старанність. Самосвідомість обдарованої особистості. Двостороння спрямованість свідомості у обдарованих особистостей. Особливості «Я-концепції» обдарованої дитини. Самооцінка обдарованих. Ієрархія мотивів та особливості мотиваційної сфери обдарованої особистості.

Тема 8. Творчість та креативність як інтегральні характеристики обдарованості.

Сутність понять «творчість» та «креативність» та співвідношення між ними. Сучасні наукові підходи до дослідження творчості та креативності. Стадіальність розвитку креативності. Структура творчості та креативності. Механізми творчості. Види творчості та креативності.

Творчість як діяльність. Творча діяльність: поняття, структура, особливість. Творча особистість та її розвиток.

Тема 9. Дисинхронія як причина неадаптивної поведінки обдарованих учнів.

Труднощі, з якими зустрічаються обдаровані особистості. Поняття дисинхронії психічного розвитку обдарованих дітей. Дисинхронія як причина неадаптивної поведінки обдарованої особистості.

Види дисинхронії. Дисинхронія як нерівномірність розвитку різних психічних процесів. Дисинхронія як нерівномірність розвитку інтелектуальних та комунікативних процесів. Дисинхронія як нерівномірність розвитку інтелектуальних та психомоторних процесів.

Змістовний модуль 3. Психологічна діагностика та психологічний супровід обдарованих особистостей.

Тема 10. Психологічна діагностика обдарованих дітей на різних етапах онтогенезу.

Етапи психодіагностичного обстеження. Психологічний діагноз. Умови психодіагностичного обстеження. Стандартизація, надійність та валідність як основні вимоги до психодіагностичного інструментарію.

Дослідження інтелекту. Діагностика структури інтелекту Р. Амтхауера. Прогресивні матриці Дж. Равена. Тест Д. Векслера. Тести структури інтелекту. Тест математичних аналогій.

Дослідження креативності. Тест творчого мислення П. Торренса. Експрес-метод Д. Джонсона. Тест «Вільні асоціації» (образна креативність). Тест віддалених асоціацій. Діагностика дитячої креативності за шкалою Вільямса. Діагностика рівня дивергентного мислення. Діагностика вербальної та невербальної креативності (Дж. Гілфорд та П. Торренс).

Тема 11. Психологічний супровід обдарованих.

Поняття та основні етапи психологічного супроводу здібних та обдарованих дітей. Особливості роботи практичного психолога з обдарованими особистостями на різних етапах онтогенетичного розвитку. Труднощі, з якими зустрічається практичний психолог під час психологічного супроводу обдарованих дітей.

Соціально-психологічний тренінг як ефективний прийом роботи з обдарованими. Основні напрямки індивідуальних та групових корекційних занять з обдарованими. Формування шкільних банків обдарованих учнів.

Основні стратегії освітнього процесу з обдарованими учнями. Роль батьків, психологів та педагогів у становленні обдарованої особистості.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	конс.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

									0			
Змістовий модуль 1. Психологія здібностей												
Тема 1. Історія досліджень та розвиток проблематики психології здібностей.	16	4	2			10						
Тема 2. Теоретичні засади дослідження здібностей в психології.	12	2	2			8						
Тема 3. Загальні інтелектуальні здібності як наукова проблема.	12	2	2			8						
Тема 4. Спеціальні здібності та їх характеристика.	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 1	52	10	8			34						
Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика обдарованості та обдарованої особистості												
Тема 5. Історичний екскурс дослідження обдарованості в психології	14	2	2			10						
Тема 6. Сучасний погляд на обдарованість як науковий феномен.	12	2	2			8						
Тема 7. Психологічна характеристика обдарованих учнів.	12	2	2			8						
Тема 8. Творчість та креативність як інтегральні характеристики обдарованості.	16	4	2			10						
Тема 9. Дисинхронія як причина неадаптивної поведінки обдарованих учнів.	12	2	2			8						
Разом за змістовим модулем 2	66	12	10			44						
Змістовий модуль 3. Психологічна діагностика та психологічний супровід обдарованих особистостей.												
Тема 10. Психологічна діагностика обдарованих дітей на різних етапах	14	4				10						

онтогенезу.											
Тема 11. Психологічний супровід обдарованих.	18	4	2			12					16
Разом за змістовим модулем 3.	32	8	2			22					
Усього годин	150	30	20			100					

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Психологія здібностей	
1.	Історія досліджень та розвиток проблематики психології здібностей.	4
2.	Теоретичні засади дослідження здібностей в психології	2
3.	Загальні інтелектуальні здібності як наукова проблема.	2
4.	Спеціальні здібності та їх характеристика.	2
	Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика обдарованості та обдарованої особистості	
5.	Історичний екскурс дослідження обдарованості в психології	2
6.	Сучасний погляд на обдарованість як науковий феномен.	2
7.	Психологічна характеристика обдарованих учнів.	2
8.	Творчість та креативність як інтегральні характеристики обдарованості.	4
9.	Дисинхронія як причина неадаптивної поведінки обдарованих учнів.	2
	Змістовий модуль 3. Психологічна діагностика та психологічний супровід обдарованих особистостей	
10.	Психологічна діагностика обдарованих дітей на різних етапах онтогенезу.	4
11.	Психологічний супровід обдарованих	4
	Разом	30

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1. денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Психологія здібностей	
1.	Історія досліджень та розвиток проблематики психології здібностей.	2
2.	Теоретичні засади дослідження здібностей в психології	2
3.	Загальні інтелектуальні здібності як наукова проблема.	2
4.	Спеціальні здібності та їх характеристика.	2
	Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика обдарованості та обдарованої особистості	
5.	Історичний екскурс дослідження обдарованості в психології	2
6.	Сучасний погляд на обдарованість як науковий феномен.	2
7.	Психологічна характеристика обдарованих учнів.	2
8.	Творчість та креативність як інтегральні характеристики обдарованості.	2
9.	Дисинхронія як причина неадаптивної поведінки обдарованих учнів.	2
	Змістовий модуль 3. Психологічна діагностика та психологічний супровід обдарованих особистостей	
10.	Психологічна діагностика обдарованих дітей на різних етапах онтогенезу.	
11.	Психологічний супровід обдарованих	2
	Разом	20

4.3. Теми лабораторних занять не передбачено

4.4. Завдання для самостійної роботи 4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Психологія здібностей	
1.	Історія досліджень та розвиток проблематики психології здібностей.	10
2.	Теоретичні засади дослідження здібностей в психології	8

3.	Загальні інтелектуальні здібності як наукова проблема.	8
4.	Спеціальні здібності та їх характеристика.	8
	Змістовий модуль 2. Психологічна характеристика обдарованості та обдарованої особистості	
5.	Історичний еккурс дослідження обдарованості в психології	10
6.	Сучасний погляд на обдарованість як науковий феномен.	8
7.	Психологічна характеристика обдарованих учнів.	8
8.	Творчість та креативність як інтегральні характеристики обдарованості.	10
9.	Дисинхронія як причина неадаптивної поведінки обдарованих учнів.	8
	Змістовий модуль 3. Психологічна діагностика та психологічний супровід обдарованих особистостей	
10.	Психологічна діагностика обдарованих дітей на різних етапах онтогенезу.	10
11.	Психологічний супровід обдарованих	12
	Разом	100

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання з навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості» передбачає складання психологічної характеристика та розробку програми психологічного супроводу певної категорії обдарованих дітей.

Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання передбачає знайомство з науковою літературою та узагальнення поглядів вчених щодо психологічної характеристики обраної категорії обдарованих дітей та складання програми їх психологічного супроводу.

Вимоги до ІНДЗ для студентів денної форми навчання:

1. Структура ІНДЗ: вступ, теоретичний та практичний розділи, висновки, література та додатки.
2. У «Вступі» має обґрунтовуватися актуальність обраної теми дослідження, аналізуватися, які аспекти проблеми досліджені, окреслюватися основні задачі дослідження, висвітлюватися теоретичне та практичне значення роботи.
3. Теоретичний розділ ІНДЗ повинен включати аналіз та узагальнення поглядів науковців щодо сутності обраної категорії обдарованих дітей. У тексті повинні бути посилання на літературу, якою користувався студент. Зміст теоретичного

матеріалу має бути представлено логічно та послідовно. У кінці кожного параграфу та першого розділу повинні бути висновки.

4. Практичний розділ ІНДЗ повинен розкривати сутність та особливості психологічного супроводу обраної категорії обдарованих дітей. У цьому розділі має бути розкрито сутність психологічного супроводу обдарованих дітей; проаналізовано основні його етапи та форми роботи психолога з обраною категорією обдарованих дітей; представлено конкретні прийоми впливу, тренінгові вправи, поради для обдарованих, їх батьків та вчителів. У тексті мають бути посилання на літературу, якою користувався студент та висновки.

5. У «Висновках» до ІНДЗ студент повинен узагальнити викладений матеріал.

6. Література повинна бути оформлена відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015.

7. «Додатки» мають включати матеріал діагностичних методик.

Обсяг індивідуального навчально-дослідного завдання – 15-20 друкованих аркушів формату А-4 (210-297мм). Науковий реферат подається в попередньо встановлені терміни. Текст ІНДЗ має бути надрукований, відредагований та перевірений на наукову добросовісність.

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації та контролю за здійсненням освітнього процесу.

З метою формування професійно важливих компетентностей під час викладання курсу широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проектний метод тощо).

Для забезпечення максимального засвоєння студентами навчального матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (традиційна та проблемна лекція, розповідь, бесіда, дискусія);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- проблемно-пошуковий;

- мозковий штурм;
- дослідницький;
- навчальна дискусія.

3. Методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усне опитування;
- письмовий контроль;
- самоконтроль та взаємоконтроль;
- рецензування відповідей студентів.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності та всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості» виступають:

- усні відповіді, участь у дискусіях під час практичних занять;
- письмові контрольні роботи;
- психологічна характеристика та розробка програми психологічного супроводу певної категорії обдарованих дітей;
- презентація розробленої програми психологічного супроводу за обраною темою;
- стандартизовані тести;
- залік.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю є* перевірка розуміння та засвоєння студентами певної частини учбового матеріалу, що виноситься на практичне заняття; рівня сформованості навичок та умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал; здатності застосовувати набуті знання під час вирішення психологічних задач та проблемних завдань.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на практичних заняттях; виконання тестових завдань та завдань для самостійної роботи. Під час практичних занять оцінюванню підлягає рівень знань, продемонстрований студентами під час усних відповідей чи під час написання контрольних робіт. **Максимальна кількість балів, які можуть одержати студенти на практичному занятті – 5 балів.**

Критерії оцінювання усних відповідей студентів на практичних заняттях:

-5 балів- студент повністю засвоїв навчальний матеріал з теми, що виноситься на практичне заняття; вільно, самостійно та логічно викладає його, пов'язуючи з раніше вивченим матеріалом; бачить міжпредметні зв'язки; наводить приклади; аргументує свою позицію; робить посилання на літературу. Обов'язковим є використання матеріалу, що пропонується на самостійне опрацювання. Студент вільно користується науковою термінологією, робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує. Під час проведення практичного заняття постійно демонструє активність.

4 бали- студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, вільно викладає його, в основному розкриває зміст теоретичних питань, наводить приклади. Під час відповіді правильно використовує наукову термінологію та матеріал, що пропонується в обов'язковій літературі. Демонструє активність під час практичного заняття. Однак, під час висвітлення окремих питань допускає незначні помилки та неточності.

-3 бали - студент засвоїв навчальний матеріал на репродуктивному рівні та відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст. Під час відтворення навчального матеріалу допускає суттєві помилки та неточності. Не здатний до глибокого та всебічного аналізу, не користується необхідною літературою. Не завжди долучається до обговорення питань, що виносяться на практичне заняття.

Критерії оцінювання письмових контрольних робіт студентів, що проводяться під час практичних занять:

-5 балів) - відповідаючи на питання контрольної роботи, студент демонструє глибокі знання з теми, розуміння понятійного апарату та вільне оперування ним. Відповіді на поставлені питання повні та розгорнуті. Викладений матеріал має доказовий, логічний та послідовний характер.

-4 бали - відповіді на питання контрольної роботи мають розгорнутий та усвідомлений характер. Понятійний апарат використовується правильно. Відповідь структурована, однак зустрічаються неістотні помилки, неточності та незначні порушення в послідовності викладу матеріалу.

-3 бали - відповідь неповна, фрагментарна. Матеріал відтворюється репродуктивно з багатьма неточностями та помилками. Відповідь має формальний характер, відсутня чіткість, послідовність, структурованість.

Студент демонструє окремі розрізнені знання та допускає помилки, використовуючи наукові поняття.

Самостійна робота.

Завданнями до самостійної роботи, які пропонуються протягом вивчення тем першого та другого змістових модулів, є: конспекти наукових статей, аналіз відеоматеріалів, вирішення проблемних задач. Максимальна кількість балів за самостійну роботу студентів виставляється в кінці I та II модулів й становить по 5 балів.

Модульний контроль.

Форма проведення модульного контролю під час вивчення навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості» - комплексна письмова модульна контрольна робота, що проводиться у вигляді тесту. ***Передбачено три модульні контрольні роботи, які проводяться після вивчення тем кожного змістового модуля.***

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. ***Максимальна кількість балів за написання модульної контрольної роботи – 5 балів.***

Оцінка тестових завдань здійснюється за чотирибальною шкалою: 5 балів нараховується за 100-90 % правильних відповідей; 4 бали – 89-75% правильних відповідей; 3 бали -74-60% правильних відповідей; 0 балів – менше 60% правильних відповідей.

Критерії оцінювання ІНДЗ для студентів денної форми навчання:

Максимальна кількість балів, які може одержати студент денної форми навчання за ІНДЗ становить 20 балів за зміст та 5 балів за презентацію.

Розподіл балів за виконання ІНДЗ: 1) якщо «Вступ» та «Висновки» відповідають вимогам – 2 бал; 2) за зміст теоретичного та практичного розділу ІНДЗ можна одержати 10 балів (по 5 балів за кожний розділ); за відповідність тексту запропонованій темі - 2 бали; за змістовність викладу матеріалу (послідовність, логічність, структурність опису) -2 бали; за оригінальність – 2 бали; 3) за правильно оформлену літературу, якою користувався студент – 2 бали; 4) за підготовлену презентацію й захист роботи – 5 балів.

Підсумковий контроль. З навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості» в кінці семестру проводиться залік. Підсумкова кількість балів з навчальної дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного контролю, модульних контрольних робіт, самостійної роботи та балів, які одержали студенти за ІНДЗ. У кінці семестру обраховується сумарний результат семестрового контролю в балах, який переводиться в дворівневу шкалу «зараховано» - «не зараховано» за шкалою ЄКТС. Результат складеного заліку викладач заносить у відомість обліку успішності студентів та залікові книжки студентів.

У випадку, якщо студент отримав менше 60 балів за результатами семестрового контролю, він здійснює перескладання заліку для ліквідації академічної заборгованості. Перескладання заліку допускається в терміни, визначені деканатом факультету педагогіки, психології та мистецтв.

Критерії за засоби оцінювання знань студентів за різними шкалами

Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90-100 А	«Відмінно» (зараховано)	Навчальний матеріал з курсу глибоко засвоєний в повному обсязі. Студент демонструє глибокі знання основних категорій і понять навчальної дисципліни. На високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені навчальною програмою, виконані. Студент демонструє системні та міцні знання в повному обсязі та в межах вимог навчальної програми курсу. Використовує усвідомлені знання під час вирішення стандартних та нестандартних завдань. Самостійно добирає, аналізує та узагальнює наукову літературу .
82-89 В	«Добре» (зараховано)	Навчальний матеріал з курсу засвоєний в повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички та вміння. Всі навчальні завдання, передбачені навчальною програмою, виконані в повному обсязі. Студент володіє понятійним апаратом; демонструє знання в межах вимог навчальної програми курсу.

		Використовує усвідомлені знання під час вирішення стандартних завдань. Самостійно аналізує та узагальнює наукову літературу, Студент допускає несуттєві помилки.
74-81C	«Добре» (зараховано)	Навчальний матеріал з курсу засвоєний в повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння. Всі навчальні завдання, передбачені навчальною програмою, виконані в повному обсязі з неточностями та неістотними помилками. Студент володіє основними категоріями та поняттями навчальної дисципліни. Використовує усвідомлені знання під час вирішення стандартних завдань. Аналізує та узагальнює наукову літературу з несуттєвими неточностями, Студент допускає несуттєві помилки.
64-73D	«Задовільно» (зараховано)	Навчальний матеріал з курсу в цілому засвоєний; сформовані деякі практичні навички та вміння. Більшість навчальних завдань, передбачені навчальною програмою, виконані з помилками. Студент володіє основними категоріями та поняттями навчальної дисципліни, однак під час їх використання допускає помилки. Використовує усвідомлені знання під час вирішення більшості стандартних завдань. Зазнає труднощів під час вирішення нестандартних завдань. Аналізує та узагальнює наукову літературу з помилками та неточностями. Студент допускає помилки.
60-63E	«Задовільно» (зараховано)	Навчальний матеріал з курсу засвоєний поверхово; сформовані деякі практичні навички та вміння. Більшість навчальних завдань, передбачені навчальною програмою, виконані, однак всі вони з помилками. Студент демонструє поверхові знання та володіє деякими основними категоріями та поняттями навчальної дисципліни, однак під час їх використання допускає помилки. Уміє застосовувати усвідомлені знання під час виконання завдань за зразком. Використовує усвідомлені

		знання під час вирішення деяких стандартних завдань. Допускає суттєві помилки під час роботи з науковою літературою. Студент допускає суттєві помилки.
35-59 Fх	«Незадовільно » (не зараховано)	Навчальний матеріал з курсу засвоєний фрагментарно; необхідні практичні навички та вміння сформовані недостатньо. Більшість навчальних завдань, передбачені навчальною програмою, не виконано або якість їх виконання близька до мінімальної. Студент демонструє фрагментарні й поверхові знання та володіє деякими категоріями та поняттями навчальної дисципліни. Не сформовані навички самостійної роботи з науковою літературою. Допускає суттєві помилки.
1-34 F	«Незадовільно » (не зараховано)	Навчальний матеріал з курсу не засвоєний; необхідні практичні навички та вміння не сформовані. Навчальні завдання, передбачені навчальною програмою, не виконано. Студент володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, демонструє несформованість навичок самостійної роботи з науковою літературою.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Проаналізуйте основні етапи становлення експериментальної психології.
2. Розкрийте сутність наукової концепції Ф. Гальтона як засновника експериментальної психології здібностей.
3. Проаналізуйте сутність близнюкового методу в психогенетичних дослідженнях.
4. Надайте інформацію про тести сенсорного розрізнення та їх використання в психогенних дослідженнях.
5. Проаналізуйте вплив мікро-, мезо- та макросоціуму на розвиток здібностей особистості.
6. Проаналізуйте факторні моделі інтелекту.
7. Розкрийте сутність монометричного підходу до дослідження загальних інтелектуальних здібностей.

8. Проаналізуйте когнітивні моделі інтелекту.
9. Розкрийте основні положення теорії когнітивного розвитку Ж. Піаже.
10. Проаналізуйте внесок вітчизняних психологів у розвиток досліджень здібностей .
11. Розкрийте сутність поняття «здібності» та показники загальних здібностей.
12. Проаналізуйте погляди науковців на структуру здібностей.
13. Проаналізуйте основні фактори розвитку загальних здібностей. Розкрийте сутність активності особистості як фактору розвитку загальних здібностей.
14. Розкрийте сутність кількісної та якісної характеристики здібностей.
15. Проаналізуйте місце та роль інтелекту в структурі психіки.
16. Розкрийте сутність основних детермінант інтелектуального розвитку дитини.
17. Запропонуйте психологічну характеристику типів інтелектуальних здібностей.
18. Розкрийте сутність психофізіології інтелекту.
19. Проаналізуйте сучасний науковий підхід до розуміння сутності загальних здібностей.
20. Розкрийте загальне розуміння спеціальних здібностей.
21. Проаналізуйте проблему дослідження спеціальних здібностей в психології. Потенційні здібності. Репродуктивний та творчий рівні спеціальних здібностей.
22. Розкрийте співвідношення між загальними та спеціальними здібностями.
23. Проаналізуйте вплив біологічних та соціальних факторів на розвиток спеціальних здібностей. Розвиток спеціальних здібностей протягом життя.
24. Запропонуйте психологічну характеристику математичних здібностей.
25. Запропонуйте психологічну характеристику художніх здібностей.
27. Запропонуйте психологічну характеристику музичних здібностей.
28. Педагогічні здібності та їх характеристика.
29. Розкрийте гендерні відмінності розвитку здібностей у чоловіків та жінок.
30. Проаналізуйте основні етапи історії вивчення обдарованості в зарубіжній та вітчизняній психології. Ототожнення обдарованості з високим інтелектом.
31. Проаналізуйте становлення експериментального підходу до вивчення обдарованості.
32. Проаналізуйте внесок А. Біне, Т. Сімона, Л. Термена, В. Штерна в дослідження обдарованості.
33. Розкрийте сутність тестів як діагностичного інструментарію вивчення обдарованості.

34. Розкрийте особливості психофізіології індивідуальних відмінностей творчого розвитку особистості.
35. Проаналізуйте сучасний погляд на феномен обдарованості.
36. Розкрийте співвідношення між обдарованістю та креативністю.
37. Розкрийте сутність статистично-математичних методів у дослідженні обдарованості.
38. Запропонуйте основні тенденції цілеспрямованого розвитку обдарованості. Методи розвитку творчого потенціалу особистості.
39. Проаналізуйте основні рівні розвитку здібностей: обдарованість, талант, геніальність.
40. Розкрийте сутність поняття обдарованості у вітчизняній та зарубіжній психології.
41. Проаналізуйте погляди вітчизняних та західних вчених на структуру обдарованості.
42. Розкрийте сутність теоретичної моделі творчої обдарованості сучасного американського психолога Дж. Рензуллі.
43. Проаналізуйте погляди Дж. Гілфорда про конвергентне та дивергентне мислення.
44. Розкрийте сутність поглядів А.М. Матюшкіна на психологічну структуру обдарованості. Проаналізуйте домінуючу роль пізнавальної мотивації у обдарованих дітей.
45. Проаналізуйте структуру творчого потенціалу особистості В.А. Моляко.
46. Розкрийте сутність оригінальності як компоненту обдарованості. Глибина прогнозування як необхідний компонент загальної обдарованості.
47. Проаналізуйте види обдарованості. Психологічна характеристика загальної розумової обдарованості.
48. Проаналізуйте інтелектуальний та академічний тип обдарованості.
49. Розкрийте сутність спеціальної обдарованості.
50. Проаналізуйте сутність творчої обдарованості.
51. Запропонуйте характеристику спонтанної та реактивної обдарованості.
52. Проаналізуйте основні моделі розвитку обдарованості.
53. Розкрийте своєрідність інтелектуальної сфери обдарованих особистостей. Пізнавальна активність та допитливість як суттєва ознака обдарованих дітей.
54. Проаналізуйте особливості розвитку пізнавальних психічних процесів у обдарованих учнів. Дискусія науковців про центральну психічну функцію обдарованих дітей

55. Розкрийте творчий потенціал обдарованих. Підвищена мовленнєва активність обдарованих.
56. Проаналізуйте особливості обдарованих дітей в психосоціальному аспекті розвитку. Розвинене почуття справедливості. Особливості системи особистісних цінностей у обдарованих. Розвинене почуття гумору.
57. Розкрийте особливості емоційної сфери обдарованих. Екстрасенсорне сприймання.
58. Проаналізуйте егоцентризм одарованих дітей як проекцію власного сприймання та емоційних реакцій на явище, яке вивчається.
59. Розкрийте особливості спілкування обдарованих особистостей з однолітками, вчителями та батьками.
60. Проаналізуйте своєрідність особистісної сфери обдарованих дітей. Інтелектуальна незалежність та мінімальний вплив стереотипів і авторитетів на обдарованих дітей. Впевненість у собі. Наполегливість та старанність.
61. Розкрийте своєрідність самосвідомості обдарованої особистості. Двостороння спрямованість свідомості у обдарованих особистостей.
62. Проаналізуйте особливості «Я-концепції» обдарованої дитини. Самооцінка обдарованих. Ієрархія мотивів та особливості мотиваційної сфери обдарованої особистості.
63. Проаналізуйте труднощі, з якими зустрічаються обдаровані особистості. Поняття дисинхронії психічного розвитку обдарованих дітей.
64. Розкрийте сутність дисинхронії як причини неадаптивної поведінки обдарованої особистості.
65. Проаналізуйте основні види дисинхронії. Дисинхронія як нерівномірність розвитку різних психічних процесів. Дисинхронія як нерівномірність розвитку інтелектуальних та комунікативних процесів. Дисинхронія як нерівномірність розвитку інтелектуальних та психомоторних процесів.
66. Розкрийте сутність понять «творчість» та «креативність» та співвідношення між ними.
67. Проаналізуйте сучасні наукові підходи до дослідження творчості та креативності.
68. Розкрийте стадіальність розвитку креативності.
69. Розкрийте погляди науковців на структуру творчості та креативності.
70. Проаналізуйте основні види творчості та креативності.
71. Розкрийте сутність творчої діяльності: поняття, структура, особливості.

72. Запропонуйте психологічну характеристику творчої особистості та розкрийте основні закономірності її розвитку.
73. Розкрийте сутність основних етапів психодіагностичного обстеження. Проаналізуйте умови психодіагностичного обстеження
74. Проаналізуйте сутність психологічного діагнозу.
75. Розкрийте сутність стандартизації, надійності та валідності як основних вимог до психодіагностичного інструментарію.
76. Проаналізуйте особливості дослідження інтелекту. Прогресивні матриці Дж. Равена. Тест Д. Векслера.
77. Проаналізуйте своєрідність тестів структури інтелекту. Тест математичних аналогій.
78. Дослідження креативності. Тест творчого мислення П. Торренса.
79. Розкрийте сутність експрес-методу Д. Джонсона. Тест «Свобода асоціацій». Тест віддалених асоціацій С. Медніка.
80. Розкрийте особливості організації та проведення діагностики дитячої креативності за шкалою Вільямса.
81. Проаналізуйте особливості діагностики рівня дивергентного мислення.
82. Проаналізуйте своєрідність діагностики вербальної та невербальної креативності (Дж. Гілфорд та П. Торренс).
83. Розкрийте сутність поняття психологічного супроводу обдарованих учнів. Проаналізуйте основні етапи психологічного супроводу обдарованих.
84. Проаналізуйте особливості роботи практичного психолога з обдарованими учнями.
85. Вкажіть на труднощі, з якими зустрічається практичний психолог під час психологічного супроводу обдарованих дітей.
86. Розкрийте специфіку соціально-психологічного тренінгу як ефективного прийому роботи з обдарованими.
87. Проаналізуйте основні напрямки індивідуальних та групових корекційних занять з обдарованими.
88. Розкрийте сутність формування шкільних банків обдарованих учнів.
89. Проаналізуйте основні стратегії освітнього процесу з обдарованими учнями.
90. Розкрийте роль батьків, психологів та педагогів у становленні обдарованої особистості.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти денної форми навчання

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальне завдання														І Н Д З	З А Л І К		
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						Змістовий модуль 1					
T1	T2	T3	T4	C/P	МКР	T5	T6	T7	T8	T9	МКР	C/P	T 11	T 12	МК Р		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		5	5	25	10 0

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	не зараховано
1-34	незадовільно	не зараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Основна література

1. Диференційна психологія. Вид. 2-ге, перероблене і доповнене: підручник /За заг. ред. С.Д. Максименка. К.: «Вид-во Людмила», 2023. 572 с.
2. Гаврило О. І., Колишкіна А. П. Психологія дитячої творчості : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей. Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2023. 105 с.
3. Дементьева К.Г. Психологія обдарованої людини. К.: Центр учбової літератури, 2020. 82 с.
4. Ільїна Н.М. Психологія творчості та обдарованості. К.: Університетська книга, 2023. 234 с.
5. Калашникова Л.В., Гурова О.М., Уличний І.Л. Психологія та аспекти розвитку особистості: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - Кропивницький: ФОП Александров М.В., 2017. 332 с.
6. Карпенко Н.А. Психологія творчості. Львів: Львів ДУВС, 2016. 156 с.

7. Корольов Д.К. Психологія обдарованості: навчальний посібник. Київ: Вид. «Міленіум», 2024. 176 с.
8. Міщина Л.П. Психологія творчості: навч. пос. Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. 448 с.
9. Моляко В.О., Музика О.Л. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир: Вид-во «Рута», 2006. 320 с.
10. Музика О.Л. Аксіогенез обдарованої особистості в освітньому просторі. К.: Вид. дім «Слово», 2020. 160 с.
11. Рибалка В.В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості: термінологічний словник. Київ, Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 424 с.
12. Роменець В.А. Психологія творчості. 3-те вид. К.: Либідь, 2004. 288 с.
13. Ціннісна детермінанта становлення обдарованої особистості: монографія /О.Л. Музика, І.М.Біла, Д.К.Корольов та ін. /за ред. О.Л.Мурзики. К.: Вид. дім «Слово», 2017. 220 с.
14. Шевчишена О.В. Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини у загальноосвітньому навчальному закладі: науково-методичний посібник. Хмельницький: ОППО, 2016. 237с.
15. Яланська С.П. Психологія творчості: навчальний посібник. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2014. 180 с.
16. Яншина Т.А. Психологічний супровід інтелектуального розвитку обдарованих: діагностика та розвиток особистісних якостей: посібник. К., 2013. 172 с.

Додаткова література:

1. Біла І.М. Психологія дитячої творчості. К.: Фенікс, 2014. 187с.
2. Дерев'янку С.П. Психологія дитячої творчості: навч.-метод. рекомендації до курсу «Психологія дитячої творчості» для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». Чернігів, 2023. 154 с.
3. Довідник з практичної психології (на допомогу студентам-випускникам під час підготовки до державних екзаменів): навчально-методичний посібник /за ред. Г.О. Горської. Кіровоград, 2010. 228 с.
4. Гриньова О.М. Психологія творчості: навч. посібник. К.: Либідь, 2001. 288 с.
5. Киричук В.О. Соціально-педагогічне проектування розвитку обдарованості учня в системі взаємодії учасників навчально-виховного процесу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості* . 2015. № 6(37). С. 68-72.

6. Кремінський Б.Г. Обдарованість як проблема розвитку здібностей особистості. *Практична психологія та соціальна робота*. 2004. №12. С. 74-80.
7. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посібник. К.: МАУП, 2015. 256 с.
8. Музика О.Л., Корольов Д.К., Семенова Р.О. Психологічні засади розвитку особистості в освітньому середовищі: метод. посібник /за ред. О.Л. Музики. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015, 146 с.
9. Пашнєв Б.К. Психодіагностика обдарованості. Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада +», 2007. 128 с.
10. Петрюк П.Т., Іванчук О.П., Бондаренко Л.І. Френсіс Гальтон – видатний англійський психолог та вчений-енциклопедист *Психічне здоров'я*. 2015. Випуск 3. С.71-78.
11. Психологічні та соціальні чинники адаптації обдарованої особистості в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів загальної середньої освіти: методичний посібник /К.А. Андросович, Г.В. Ільїна, Л.І. Ткаченко, І.О. Якимова. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 138 с.
12. Савчин М.М. Загальна психологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Академія, 2018. 461 с.
13. Семенова Р.О. Психологічна діагностика обдарованості. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. 172 с.
14. Семенова Р.О., Музика О.Л., Корольов Д.К. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості: монографія /за ред. Р.О. Семенової. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 228 с.

5.2. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з навчальної дисципліни «Психологія здібностей та обдарованості».
2. Тексти лекцій з курсу «Психологія здібностей та обдарованості» (в електронному варіанті).
3. Тестові завдання з курсу «Психологія здібностей та обдарованості» (в електронному варіанті).

5.3. Інформаційні ресурси

1. www.students.net.ua -український освітній портал для студентства

2. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
3. www.nbuv.go.ua- сайт бібліотеки ім. В. Вернадського
4. <http://www.dnrb.gov.ua/> – сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського
5. Бібліотека університету та електронні ресурси: <https://cusu.edu.ua/ua/library-cusu>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).

Примітки:

1. *Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролю.*
2. *Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.*